

PARAGRAFTA ANLAM

- ➔ **Paragrafta Konu**
- ➔ **Paragrafta Anahtar Sözcükler**
- ➔ **Başlık**
- ➔ **Ana Düşünce**
- ➔ **Şiirde Ana Duygu**
- ➔ **Paragrafta Yardımcı Düşünceler**

PARAGRAFİN KONUSU

Bir paragrafta üzerinde durulan, hakkında söz söylenen düşünceye, anlatılan olay veya duruma “konu” denir. Akla gelen her şey, bir yazının konusu olabilir: bilim, sanat, teknoloji, kültür, duygular, düşünceler, toplum hayatı, günlük yaşam...

! DİKKAT

- ➔ Paragrafın konusu belirlenirken yorum yapılmamalı; paragrafta hangi düşünce, olay vb. üzerinde durulduğuna dikkat edilmelidir.
- ➔ Konuya ulaşmak için paragraf okunduktan sonra, “Bu paragrafta anlatılan ne?”, “Yazar neyi anlatıyor?” vb. sorular sorulmalıdır.
- ➔ Paragrafın bütünü okunmalı ancak giriş cümlesine özellikle dikkat edilmelidir. Çünkü bir paragrafın girişinde genellikle üzerinde durulacak konuyla ilgili ifadeler yer verilir.
- ➔ Konuyu ifade eden cümle genelde nesnel anlatımlı bir cümledir.

ÖRNEK

Günümüzde bilgiye ulaşma araçlarının başında İnternet gelmektedir. Merak ettiğimiz bir haberden hazırlanacak ödevlere, hava durumundan spor karşılaşması sonuçlarına kadar birçok konuda İnternet’e başvuruyoruz. İnternet’e bilgisayar, tablet ve cep telefonu gibi araçlarla ulaşmaktayız. Geçmişte ise bilgiye ulaşmak günümüzdeki kadar kolay değildi, epey zamanımızı alıyordu. Bilgiye ulaşmak için kitaplara, dergilere, ansiklopedilere başvurmak gerekiyordu. İnternet’le birlikte saniyeler içinde bilgiye ulaşabilmekteyiz. Bilgi edinmek istediğimiz konu ile ilgili arama motoruna birkaç kelime yazmamız yeterli. Yaptığımız aramanın sonucunda yüz binlerce, bazen milyonlarca bilgi bize sunulmaktadır.

Bu metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnternet’in farklı amaçlarla kullanılması
- B) Kitaplara rağbet gösterenlerin azalması
- C) İnternet yoluyla bilgiye ulaşmanın kolaylığı
- D) Teknolojinin günlük yaşamı kolaylaştırması

ÖRNEK

Dilimiz, gereken özeni göstermediğimizden büyük bir tehdit altına girmiştir. İş yerleri ve ürün adlarında yabancı kelimelerin tercih edilmesi, kitle iletişim araçlarının bozuk dil kullanımını özendirilmesi, Türk alfabesinde olmayan birçok harfin Türkçe kelimelerle kullanılmaya başlanması, söz varlığımızın giderek kısırlaşmasına, kaba dil kullanımına, söyleyiş bozukluklarına, kelimelerin yanlış anlamda ve yanlış biçimde kullanılmasına yol açmaktadır. Bilim ve teknolojiye hızlı gelişmeler, basın ve yayın kuruluşlarının kullandığı doğru olmayan dil, ticari hayatın getirdiği yabancılaşma, bilişim dilindeki yabancılaşma, bilgisayar ve İnternet kullanımı ve yabancı dil ile eğitim, dilimizde bozulmalara yol açan sebepler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türkçenin diğer dillerle sözcük alışverişi
- B) Dildeki bozulmaya çözüm önerileri
- C) Türkçedeki bozulmanın nedenleri
- D) Konuşmada yapılan hatalara örnekler

PARAGRAFTA ANAHTAR SÖZCÜKLER

Paragraftaki konuyu çağrıştıran ya da yansıtan sözcüklere ve sözcük gruplarına “anahtar sözcük” adı verilir. Bu sözcükler, konunun var olma sebebidir. Nasıl ki konu bir paragrafın temeliyse anahtar sözcükler de konunun temelidir. Çünkü yazar duygularını, düşüncelerini ya da bir olayı bu kavramlar etrafında geliştirir.

ÖRNEK

Neye olursa olsun “başlamak” güzel şeydir. Çünkü her başlangıç bir şey yapmak, bir sonuca varmak hevesinin ilk adımını oluşturur. İnsan, tasarladığı hedefe vardığı zaman mutlu olur. Onun için başlamanın mutluluğa doğru yürüyüşe çıkmak anlamına geldiğini söylemekte bir hata yoktur. Ama attığımız ilk adımlar bizi daima mutluluğa doğru götürür mü, işte orası belli değildir. Sadece başlamak, sadece yürümek bizi mutluluğa ulaştırmaya yeterli gelmez. Başka şartları da yerine getirmek lazımdır.

Aşağıdakilerden hangisi bu metnin anahtar sözcüklerinden biri değildir?

- A) heves
- B) başlamak
- C) mutluluk
- D) hedef

ÖRNEK

Bazı bulaşıcı hastalıkları geçirenler aynı hastalığa genellikle ikinci kez yakalanmazlar. Bu, o hastalığı geçirerek kazanılmış doğal bir bağışıklıktır. İnsanlara yapay yoldan bağışıklık kazandıran aşı ve aşılama düşüncesi de bundan doğmuştur. Bir hastalığın zayıflatılmış ya da öldürülmüş mikropları vücuda aşılandığında kişi, o hastalığı hafif biçimde atlatır. Böylece ileride aynı hastalığın canlı ve etkili mikroplarıyla karşılaştığında ağır biçimde hastalanmaktan kurtulmuş olur.

Aşağıdakilerden hangisi bu metnin anahtar sözcüklerinden biri değildir?

A) bağışıklık	B) aşı
C) bulaşıcı hastalık	D) vücut

PARAGRAFTA BAŞLIK

Bir metne verilen isme “başlık” denir. Başlık bir yazıda ne anlatıldığını çağrıştıracak ya da yazının yazılma gerekçesini sezdirecek özellik gösterir. Bu nedenle başlık, konuyu tanıttak nitelikte bir sözcük veya sözcük grubuyla özetleyen sözdür.

Bir paragrafa getirilecek başlığı belirlemek için yapılması gereken, paragrafın konusunu belirlemektir. Çünkü başlığın konuyla ilgili olması zorunludur.

Başlıkla ilgili sorular genellikle iki şekilde sorulmaktadır:

1. Bu metne getirilebilecek en uygun başlık aşağıdakilerden hangisidir?
2. Bu metnin başlığı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

ÖRNEK

Piyanonun 88 sesi, dolayısıyla 88 tuşu vardır. Bu bakımdan, org dışında, müzik aletleri içinde sesi en güçlü olanıdır. Tuşları keçe kaplı çekiçlere bağlayan düzene, parmakla tuşa basıldığında yine keçeden yapılmış susturucuların tellerden ayrılmasını ve çekicinin belli bir tele ya da tel grubuna vurduktan sonra geri çekilmesini sağlar. Böylece tellerin titreşmesinden ses oluşur. Parmak tuştan kaldırıldığında çekiç yerine döner, susturucular yeniden tellere değerek titreşimi durdurur ve ses kesilir. Tiz ses tuşlarına üçer tel, orta ses tuşlarına ikişer tel, pes ses tuşlarına birer tel bağlıdır. Tellerin titreşimi bir eşik aracılığıyla ses tablasına iletilir. Tahtadan yapılmış ses tablası sesi artırır ve niteliğini etkiler.

Bu metne getirilebilecek en uygun başlık aşağıdakilerden hangisidir?

A) Piyano
B) Piyanonun Yapısı
C) Piyano Seslerinin Nitelikleri
D) Piyano Yapımı

ÖRNEK

Toplumda yaşayan insan, zihnindeki düşünceye uygun kelimeyi bulmak zorunda. Herkes gereksinmelerinin türüne ve olanaklarının genişliğine göre bunu gerçekleştirmeye çalışır. Bazen kelime aranmadan bulunur ve kendiliğinden cümle içindeki yerini alır. Bir çırpıda aydınlatır düşünceyi. Pırıl pırıldır artık düşünce. Sanatçı da halktan bir adam da aynı zevkle ürperir bu olay karşısında. Çünkü kelime, düşüncenin kapsadığı ya da değiştiği her şeye ortaktır. Düşüncenin yeri ne geçer, düşüncenin bütün çekiciliği, bütün büyüğü artık kelimenindir. Kelime düşünceye kesinlik kazandırarak daha bir güçlü kılar onu.

Aşağıdakilerden hangisi bu metne başlık olarak getirilebilir?

A) Düşünceler	B) Kelimelerin Gücü
C) Zihinsel Üretim	D) Kelime Oyunları

ANA DÜŞÜNCE

Her yazının olduğu gibi, o yazıyı oluşturan paragrafların da ana düşüncesi vardır. Bu düşünce, yazarın paragrafta okuyucuya vermek istediği temel düşüncedir. Ana düşünce, bir parçanın yazılış amacıdır ve yargı niteliği taşır.

Söz gelişi “sanatın evrenselliği” sözü yargı bildirmediğinden bir parçanın ana düşüncesi olamaz. Ancak “Sanat, evrensel bir nitelik taşır.” cümlesi ana düşünce olabilir.

Ana düşünce cümlesi genellikle paragrafın başında veya sonunda verilir. Ancak her paragrafta ana düşüncenin açıkça yazılmış olması beklenmemelidir. Bazı paragrafların ana düşüncesi, anlatılanların yorumlanmasıyla bulunur. Bu tür paragraflarda yapılması gereken, paragrafı okuyup tek cümlede özetlemek yoluyla ana düşünceye ulaşmaktır.

Paragrafa sorulan “Yazarın vermek istediği mesaj nedir, yazar neyi anlatmak istiyor, yazar hangi düşünceyi savunuyor?” sorularının cevabı ana düşünceyi verir.

Ana düşünceye ulaşmada ipucu görevi yapan açıklayıcı ve özetleyici ifadeler (kısacası, bence...) dikkat edilmelidir.

ÖRNEK

Eski günler komşularımızla üst üste değil, yan yana oturduğumuz günlerdi. Evlerimizin kesişen noktaları vardı o zamanlar. Küçük, daracık pencerelerimiz birbirine bakardı. Annelerimiz oradan başını uzatır, sonu gelmez sohbetlere koyulurlardı. Evlerimizin şirin, yemyeşil avluları olurdu. Kapımızın önünden akıp geçen su, komşumuzun avlusunu suları ve komşu çocuklarıyla ayaklarımız aynı sudan ıslanırdı mevsimler boyu. Avlularımızdaki iğde ya da söğüt ağaçlarının dalları birbirine değerdı. Yalnız söğüt ve iğde dalları mı? Hayatımız, seslerimiz, bakışlarımız...

Bu metinde anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Apartman yaşamı, komşuluk ilişkilerini bitirmiştir.
- B) Şehirler kurulurken yeşil alanlar ihmal edilmemelidir.
- C) Güvensizlik, komşuları birbirlerinden uzaklaştırmıştır.
- D) İyi komşulara sahip olanlar, şanslı insanlardır.

ÖRNEK

Yüksek bir yere çıktığınızda başınızın dönmesinin sebebi, düşmeyi ve düşen bir insanın umutsuz çırpınışlarını gözünüzde canlandırmanızdır. Bu, sadece hayal gücünüzün ürünüdür ve bir hastalıktır. Sınava giren bir öğrencinin mide krampları geçirmesi de böyledir. Doğru cevap verememe korkusu buna sebep olmaktadır. Ölçülü olma konusuna gelince şunu unutmamalıyız: Korku, doğal bir şekilde hastalığı artırır. Uyku tutmayacağından korkan bir adamı kolay kolay uyku tutmaz. Hazımsızlıktan korkan da doğal olarak hazımsızlık çeker.

Bu metinde anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Korkularımızı yendiğimiz zaman hedeflerimize ulaşırız.
- B) Cesaret sahibi insanlar hastalıktan da çekinmezler.
- C) Yaşadığımız sorunların temelinde korkularımız vardır.
- D) Sağlıklı insanların hiçbir şeyden korkmaması doğaldır.

ÖRNEK

İlk bakışta bana neşesiz insanlar ve hastalarla dolu seyyar bir hastane hissini veren gemi, ilk yemeğimizin onuncu lokmasından sonra aksine, gözüme bir cennet gibi görünmeye başladı. Tüccarların iyi seyahat arkadaşı olmadığını yazmıştım. Büyük bir utanç ile bu hükmümde ne kadar aldandığımı anlatamam. Yorgunluğum geçip gözüm açılınca her tarafta hoş, terbiyeli insan yüzlerinden başka hiçbir şey görmedim.

Bu metnin yazarı aşağıdakilerden hangisinin yanlışlığını anlatmak istemiştir?

- A) İnsanları yanlış anlamamanın.
- B) Çevreye karşı adil olmamanın
- C) Kişilere ön yargıyla yaklaşmanın
- D) Seyahate yalnız çıkmanın

ANA DUYGU

Şiir duygusal bir türdür. Bu nedenle dizeler, bir duyguyu işaret eder. Şiirde üzerinde durulan konuya yüklenen duyguya “ana duygu” denir. Söz gelişi sevdiklerinden ayrı düştüğünü dile getiren bir şair “özlem” duygusunu hissettirmeye çalışır.

ÖRNEK

Art arda kaç zemheri,
Kurt uyur, kuş uyur, zindan uyurdu.
Dışarıda gürül gürül akan bir dünya...
Bir ben uyuyamadım.
Kaç leylim bahar,
Hasretinden prangalar eskittim.
Saçlarına kan gülleri takayım,
Bir o yana, bir bu yana.

Ahmed Arif

Bu dizelerin ana duygusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yalnızlık
- B) Umutsuzluk
- C) Özlem
- D) Karamsarlık

ÖRNEK

Gün uzun türküsünü bitirdi,
Karlı dağlara yürüdü karanlık.
Yalnızlık çekilmez bu vakit,
Delirdi denizde yosun, çayda balık,
Gel artık!

Aşağıdakilerden hangisi bu dizelerdeki duygulardan biri değildir?

A) Yalnızlık	B) Özlem
C) Umut	D) Hüzün

PARAGRAFTA YARDIMCI DÜŞÜNCE

Paragrafta yardımcı düşünce soruları çözülürken soru köklerine dikkat etmek gerekir çünkü farklı soru kökleri farklı çözüm yolları gerektirmektedir.

- Paragraf bir “..... çıkarılamaz/çıkarılabilir” sorusu sorulduğunda cümlelerin altında yatan anlama dikkat etmek gerekir.
- Paragraf bir “.... değinilmiştir/ değinilmemiştir” sorusu sorulduğunda ise cümlelerin paragrafta geçmesine dikkat edilmelidir.

ÖRNEK

Nasrettin Hoca deyince çoğumuzun gözünde yaşını başını almış bir bilge kişi canlansa da o, bir zamanlar yaptığı afacanlıklarla Hortu köyünü birbirine katan haylaz bir çocuktü. Fıkralarında geçen tarihî kişilikler nedeniyle, yaşadığı yıllar konusunda ikilemlere düşülse de köyün sevilen ve saygı duyulan imamı Abdullah Efendi ile Sıdika Hatun’un oğlu Nasrettin 1208’de doğar. Tatlı mı tatlı, güleç mi güleç bir bebektir. Büyüyünce o da babasıyla aynı işi yapacaktır. Yani en azından ailesi ve köy halkı öyle düşünmektedir. Biraz büyüüp serpildiğinde Nasrettin’in yalnızca sevimli ve güler yüzlü değil, aynı zamanda müthiş zeki olduğu da ortaya çıkar.

Bu metinde Nasrettin Hoca ile ilgili aşağıdakilerin hangisinden söz edilmemiştir?

A) Ailesiyle ilgili ayrıntılardan
B) Çocukluğu ile ilgili ayrıntılardan
C) Yaşadığı yılların belirsizliğinden
D) Fıkralarındaki tarihî kişiliklerden

ÖRNEK

Seyahat etmek, içine bir damlacık saadet gizlenmiş işkenceden başka bir şey değildir. Huzur ve mutluluk ise her zaman insanın kendi evinde, ne kadar mütevazı, ne kadar perişan da olsa kendi odacığında saklıdır. İnsanoğlu için bir yeryüzü cen neti varsa o da kendi elleriyle inşa ettiği yuvasıdır.

Bu parçadan;

- İnsanlar mutluluğu evlerinin dışında aramamalıdır.
- İnsanoğlu, cennete çevirebildiği her yerde huzurlu ve mutludur.
- Evdeki eşyaların az ve değersiz olması, insanın mutlu olmasına engel değildir.
- Başka yerleri görmek arzusuyla yapılan yolculuklar insanın kendine yaptığı eziyettir.

düşüncelerinden hangisine ulaşamaz?

A) I.	B) II.	C) III.	D) IV.